

Sygn. akt II Ca 2/14

POSTANOWIENIE

Dnia 20 marca 2014 r.

Sąd Okręgowy w Kaliszu II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Wojciech Vogt
Sędziowie:	SSO Marian Raszewski (spr.) SSO Henryk Haak
Protokolant:	st. sekr. sąd. Elżbieta Wajgielt

po rozpoznaniu w dniu 20 marca 2014 r. w Kaliszu

na rozprawie

sprawy z wniosku (...) S.A.

z udziałem M. J., (...) S.A., Starosty K.

o zasiedzenie

na skutek apelacji wnioskodawcy (...) S.A.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Kaliszu

z dnia 27 września 2013r. sygn. akt I Ns 428/12

p o s t a n o w i a: uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać Sądowi Rejonowemu w Kaliszu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt II Ca 2/14

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 27 września 2013 r. Sąd Rejonowy w Kaliszu oddalił wniosek (...) S.A. z udziałem M. J., (...) S.A. oraz Starosty K. o nabycie własności służebności gruntowych w drodze zasiedzenia.

Swoje rozstrzygnięcie Sąd oparł na następujących ustaleniach faktycznych:

M. J. jest właścicielką nieruchomości oznaczonej jako działka nr (...) o powierzchni 45100 ha, położonej w miejscowości K., gmina Ż., dla której prowadzona jest przez Sąd Rejonowy w Kaliszu księga wieczysta KW nr (...).

Przez tą nieruchomość przebiegają dwa podziemne gazociągi, gazociąg (...) relacji G. - O. - A. oraz gazociąg DN 500 relacji O. - A., które posiadają również elementy naziemne usytuowane na nieruchomości uczestniczki postępowania.

Sąd Rejonowy ustalił, iż podstawą budowy gazociągu DN 400 była decyzja o lokalizacji szczegółowej nr (...)z dnia 5 listopada 1969 r. a inwestorem był Skarb Państwa - Zakład (...). Gazociąg oddany został do eksploatacji w 1971r. Podstawą budowy gazociągu DN 500 relacji O.- A.była decyzja Wojewody K.z dnia 30 października 1976 r. o ustaleniu lokalizacji nr (...) nr (...)oraz decyzja o zatwierdzeniu planu realizacyjnego i udzieleniu pozwolenia na budowę, wydana w dniu 29 listopada 1976 r. Inwestorem był Skarb Państwa - (...) Zakłady (...)i Gazu w P.. Gazociąg oddany został do eksploatacji w 1977 r.

Zarządzeniem Ministra Górnictwa nr 159 z dnia 21 stycznia 1951 r. utworzono przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Zakłady (...).

Zarządzeniem Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 14 czerwca 1972 r. utworzono przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą (...) Okręgowe Zakłady Gazownictwa, których siedzibą był P..

Zarządzeniem Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 31 grudnia 1975 r. utworzono przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą (...) Zakłady (...) i Gazu w P. oraz połączono to przedsiębiorstwo z przedsiębiorstwami państwowymi: Przedsiębiorstwem (...), (...) Okręgowymi Zakładami Gazownictwa i (...) Okręgowymi Zakładami Gazownictwa. W pkt. 3 zarządzenia określono, że przejęcie majątku nastąpi w sposób ustalony zarządzeniem Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 27 stycznia 1951 r. w sprawie łączenia przedsiębiorstw państwowych.

Zarządzeniem Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 11 lutego 1982 r. zmieniono poprzednie zarządzenie w ten sposób, że dotychczasową nazwę zmieniono na (...) Zakłady (...).

Zarządzeniem Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 1 sierpnia 1982 r. utworzono przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą (...), w skład którego wchodziły między innymi (...) Zakłady (...). W pkt 2 zarządzenia wskazano, że przedsiębiorstwo przejmie majątek jednostek organizacyjnych wymienionych w pkt. 1 zgodnie z bilansem sporządzonym na dzień 31 grudnia 1982 r. Umową zawartą w formie aktu notarialnego z dnia 4 października 2007 r. pomiędzy (...) Spółką Akcyjną w W. a (...) Spółką Akcyjną w W. przeniesiono własność, prawa użytkowania wieczystego oraz innych praw. Przedmiotem tej umowy był segment systemu przesyłowego, mogący pełnić samodzielną funkcję gospodarczą, polegający na przesyłce paliwa gazowego, obejmującego gazociągi DN 500 i DN 400 wraz ze wszystkimi odgałęzieniami i stacjami redukcyjno - pomiarowymi zasilanymi z tych gazociągów od węzłów (...) G. do węzła O. (z wyłączeniem węzła O.) wraz z węzłem I. oraz gazociąg DN 250 T. - U. wraz z węzłem U. oraz ich częściami składowymi i przynależnościami do korzystania z wyżej wymienionego segmentu systemu przesyłowego oraz przysługującymi Spółce pod firmą (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. z prawami własności nieruchomości lub prawami użytkowania wieczystego gruntów wraz z ich częściami składowymi, na których posadowione są elementy wymienionego systemu przesyłowego.

W zakresie tym zawarto również gazociąg O. - A. oraz nieruchomość położoną w K. działka nr (...), dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), w której jako właściciel wpisany było (...) w W. na podstawie umowy sprzedaży z dnia 28 sierpnia 1995 r. za rep. Nr (...). Zastrzeżono także, że stacja redukcyjno - pomiarowa usytuowana w K., będąca w rozumieniu art. 47 k.c. częścią składową przedmiotowego segmentu przesyłowego jako wchodząca w skład przedsiębiorstwa zajmującego się przesyłem gazu (w rozumieniu art. 49 k.c.) zostanie przeniesiona wraz z wyposażeniem bez prawa własności gruntu, na którym stacja jest posadowiona.

Umowa ta została zawarta w wykonaniu umowy z dnia 1 października 2007 r. zawartej pomiędzy Skarbem Państwa a (...) S.A w W. zobowiązującej (...) S.A do przeniesienia prawa własności, prawa użytkowania wieczystego i innych praw wymienionych w § 1 powołanej umowy na Skarb Państwa tytułem wypłaty dywidendy za rok obrotowy 2006, a Skarb Państwa przedmiotowe składniki zobowiązał się nabyć. Strony umowy wyłączyły jej skutek rzeczowy (rozporządzający) z art. 155 § 1 k.c. między innymi w stosunku do składników majątkowych i prawa opisanych w § 1 aktu notarialnego.

Rozstrzygając niniejszą sprawę Sąd Rejonowy powołał brzmienie art. 292 k.c. oraz art. 172 i nast. k.c. wskazując, że poza sporem w niniejszej sprawie pozostaje, iż przez nieruchomości uczestniczki postępowania M. J. przeprowadzono urządzenia i jakich mowa w art. 49 § 1 k.c. Sąd I instancji wskazał, że nie badał zakresu przebiegu i korzystania z wymienionych urządzeń z uwagi na nie wykazanie przez wnioskodawcę, iż po dniu 1 lutego 1989 r., tj. w trakcie biegu zasiedzenia, nastąpiło przeniesienie posiadania służebności ze Skarbu Państwa na państwową osobę prawną – przedsiębiorstwo państwowe. Sąd Rejonowy przyjął, że Skarb Państwa wszedł w posiadanie obu służebności będąc w złej wierze. W konsekwencji posiadania służebności w treści odpowiadającej służebności przesyłu, rozpoczęte przez Skarb Państwa w 1971 r. i 1977 r. zakończyłyby się odpowiednio w 2001 r. i w 2007 r., tj. z upływem 30-letniego terminu zasiedzenia i przy doliczeniu czasu posiadania poprzedników prawnych wnioskodawcy. Upływ terminu miałby zatem miejsce w trakcie wykonywania posiadania służebności przez (...) S.A. Sąd Rejonowy wskazał przy tym, że ostatni dokument przedłożony przez wnioskodawcę i dołączony do akt niniejszej sprawy to zarządzenie Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 1 sierpnia 1982 r., na podstawie którego utworzono przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą (...). W punkcie 2 tego zarządzenia powołano się na bilans sporządzony na dzień 31 grudnia 1982 r. Przy czym ani ten bilans, ani żaden inny wykaz majątku świadczący o przekazaniu gazociągów objętych wnioskiem nie został przedłożony przez wnioskodawcę. Sąd Rejonowy wskazał nadto, że wnioskodawca nie przedstawił również żadnego dowodu, co do nieruchomości, na której znajduje się stacja rozdzielcza dotycząca przedmiotowych gazociągów. O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 2 k.p.c.

Apelację od powyższego orzeczenia wniósł (...) S.A. zaskarżając je w całości i domagając się jego zmiany przez uwzględnienie wniosku o nabycie własności służebności w drodze zasiedzenia i przyznanie od uczestniczki postępowania M. J. kosztów postępowania a ewentualnie o uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucono naruszenie art. 7 k.c. w zw. z art. 6 k.c. poprzez ustalenie złej wiary posiadacza służebności gruntowej o treści służebności przesyłu. Apelujący zarzucił również, iż Sąd Rejonowy oceniając zaistnienie złej wiary posiadacza służebności zaniechał rozważenia całości zebranego w aktach sprawy materiału dowodowego oraz naruszenie art. 234 k.p.c. w zw. z art. 7 k.c. poprzez nieuwzględnienie domniemania prawnego mimo braku jego obalenia w toku sprawy. Zaskarżonemu postanowieniu zarzucono również pominięcie wynikającej z przepisów prawa materialnego, obowiązującej w okresie jednolitego funduszu własności państwowej, zasady działania przedsiębiorstw państwowych we własnym imieniu przy wykonywaniu uprawnień wynikających z własności państwowej. A w konsekwencji przez błędne przyjęcie, że korzystanie z nieruchomości przed dniem 1 lutego 1989 r. przez (...) S.A. w imieniu własnym lecz na rzecz Skarbu Państwa nie stanowiło posiadania służebności. Skarżący zakwestionował również rozliczenie kosztów postępowania oraz wniósł o przeprowadzenie dowodu z dokumentów na okoliczność przeniesienia posiadania służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu obciążającej przedmiotową nieruchomość ze Skarbu Państwa na przedsiębiorstwo państwowe (...).

W odpowiedzi na apelację i piśmie procesowym, stanowiącym jej uzupełnienie, wniesionym w dniu 27 stycznia 2014 r. uczestniczka postępowania M. J. wniosła o jej oddalenie i przyznanie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja zasługuje na częściowe uwzględnienie.

Analizując materiał zebrany w aktach niniejszej sprawy, zarzuty apelacji oraz argumenty podniesione w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia Sąd Okręgowy podziela stanowisko Sądu I instancji, iż w niniejszej sprawie Skarb Państwa wszedł w posiadanie obu służebności będąc w złej wierze. W ocenie Sądu Okręgowego zarzuty apelującego w tym zakresie należało uznać za pozbawione podstaw faktycznych i prawnych skoro nie wykazano uzyskania zgody ówczesnych właścicieli nieruchomości zajętych pod umieszczenie urządzeń przesyłowych oraz nie przedstawiono decyzji wydanych na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości (jedn. tekst: Dz.U. z 1974 r. Nr 10, poz. 64 ze zm.) w celu budowy urządzeń przesyłowych (por. post. Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2008 r., sygn. akt I CSK 171/08, publ. OSNC 2010/1/15).

Podkreślenia jednak wymaga, że w sprawie o nabycie własności w drodze zasiedzenia Sąd na mocy art. 609 § 2 i § 3 k.p.c., art. 610 § 1 k.p.c. i art. 677 k.p.c. zobowiązany jest zbadać z urzędu, niezależnie od wniosków i twierdzeń zainteresowanych w sprawie, czy i ewentualnie na czyją rzecz nastąpiło zasiedzenie własności. Oznacza to, że rola sądu w takim postępowaniu jest aktywna i nie ogranicza się do rozstrzygnięcia o przedmiocie postępowania wyłącznie na podstawie wniosków dowodowych uczestników. Nie jest to oczywiście równoznaczne z obowiązkiem prowadzenia przez sąd z urzędu dochodzenia zmierzającego do wykrycia lub zdobycia nie wskazywanych przez zainteresowanych wniosków dowodowych. Niemniej sąd nie powinien uniemożliwiać żadnemu z uczestników postępowania możliwości wykazania swoich racji. W niniejszej sprawie wnioskodawca domagał się stwierdzenia nabycia własności służebności w drodze zasiedzenia z dniem 1 lipca 1986 r. i 29 sierpnia 1981 r. W konsekwencji dowody przedłożone na wykazanie koniecznych okoliczności ograniczyły się do tego okresu. Skoro zatem Sąd Rejonowy uznał, iż Skarb Państwa wszedł w posiadanie obu służebności będąc w złej wierze, winien umożliwić uczestnikom postępowania zajęcie stanowiska, jak również uzupełnienie materiału dowodowego w tym zakresie. Z uwagi na tego rodzaju zaniechanie, dokumenty na okoliczności, które Sąd I instancji uznał za nie wykazane przez wnioskodawcę, tj. decyzja Wojewody K.z dnia 7 stycznia 1994 r. w sprawie stwierdzenia prawa użytkowania wieczystego gruntów oraz własności budynku a także umowa sprzedaży zawarta w formie aktu notarialnego z dnia 25 czerwca 1976 r. rep.(...)dotycząca nieruchomości władnącej położonej w Z., załączone zostały dopiero do apelacji.

W konsekwencji Sąd Rejonowy nie dokonał oceny stanu faktycznego i prawnego niniejszej sprawy w oparciu o cały materiał dowodowy. Poza tym jak wskazano w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia Sąd I instancji rozpoznając niniejszą sprawę nie czynił ustaleń w zakresie dokładnego przebiegu służebności (k. 501v, k. 502v) oraz korzystania z wymienionych urządzeń (k. 502v) gdyż w ocenie Sądu Rejonowego wnioskodawca nie wykazał, iż po dniu 1 lutego 1989r., tj. w trakcie biegu zasiedzenia, nastąpiło przeniesienie posiadania służebności ze Skarbu Państwa na państwową osobę prawną – przedsiębiorstwo państwowe. W obliczu przedstawionych przez apelującego dokumentów nie sposób zgodzić się ze stanowiskiem, iż zbędne w niniejszej sprawie jest zbadanie wszystkich przesłanek koniecznych dla oceny spełnienia przesłanek czy nastąpiło nabycie własności w drodze zasiedzenia służebności.

W tym miejscu wskazać należy, iż wprawdzie z uwagi na model apelacji pełnej Sąd II instancji jest również sądem rozpoznającym sprawę merytorycznie, jednak stwierdzić należy, że w obliczu powyższych okoliczności merytoryczne rozpoznanie sprawy, a w konsekwencji przeprowadzenie szeregu nowych dowodów w sprawie, powodowałyby w istocie ograniczenie uczestnikom postępowania możliwości zaskarżenia zapadłego w sprawie orzeczenia, gdyż orzeczenie Sądu II instancji staje się prawomocne z chwilą jego ogłoszenia. Z tej przyczyny w obliczu nie rozpoznania przez Sąd Rejonowy wszystkich przesłanek koniecznych dla rozstrzygnięcia sprawy koniecznym było uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy konieczna jest ocena całego zebranego w aktach sprawy materiału dowodowego, w tym także dokumentów przedłożonych przez wnioskodawcę na etapie postępowania apelacyjnego. A w dalszej kolejności zbadanie spełnienia wszystkich przesłanek koniecznych dla stwierdzenia nabycia własności służebności w drodze zasiedzenia, z ustaleniem przebiegu tej służebności.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.